

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Studiu istoricu asupr'a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe. — Colonii si sisteme antice de colonisari. — Somnambulismulu, (Urmare si fine). — Istori'a patriei in scólele romane. — Cocosiulu selbaticu. — Procesu verbalu alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a ordinara dela 22 Martie st. n. 1884. — Invitare de prenumeratiune. — Bibliografia.

Studiu istoricu asupr'a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe.

Cestiunile agrarie de natura diversa au agitat pe popóra in tóte timpurile si in tóte tierile, in care ele au fostu silite de instinctulu conservarei loru a cultivá pamentulu, cá se-si scótia midiulócele de existenta, pe care nu mai erá in stare de ale scóte numai din venatu, din pescuitu si din prasirea viteloru de casa. Cu càtu inse au inaintatu agricultur'a, cu atátu acelea cestiuni au devenitu mai incurcate si fórté adesea fatali pentru staturu si popóra, éra regularea loru drepta si intielépta, anume in Europ'a nici pàna in diu'a de astadi nu s'a pututu realisá, ci ele se afla puse la ordinea dilei in cele mai multe staturu incepèndu dela Britani'a-mare pàna la Russi'a si dela Renu pàna la gurile Istrului.

Cestiunile agrarie se afla preste totu in legatura strinsa cu mersulu culturei si alu civilizatiunei popóreloru; éra asia precum se vedu ele puse si tractate din nou in tierile corónei unguresci, inceptu a luá unu caracteru fórté ingrigitoriu, ceea-ce se póte cunósce invederatu si din evenimentele dela Croati'a din anulu trecut, precumu si din câteva casuri funeste aparute in unele comitate ale Transilvaniei, in care tóte au trebuitu se intrevina putere armata spre a restabilí pacea publica. Chiaru si asia numitulu Antisemitismu din Ungari'a are totu odata caracteru eminentu agrariu, produsu prin exploatarea poporatiunei rurale de càtra usurari si alte clase de speculanti, apoi scóterea ei de pre mosiórele cultivate dintru o generatiune in alt'a.

Economistii cei mai valorosi ai Ungariei se ocupa din nou de cestiunile agrarie ale patriei loru, si corporatiuni sciintifice, precumu este academi'a magiara, societatea istoricá, societatile agronomice si colegiulu juristoriloru leau trasu in cercetarile loru cu atátu mai virtosu dupa ce s'au convinsu, cá cu proclamarea emanciparei locuitoriloru rurali in 1848 si cu regularea loru posterióra

scopulu propusu nu s'au ajunsu nici pe diumetate, ci cá pericolulu este invederatu, cá miliónele de cultivatori se recada din nou in o sierbitute, daca se póte si mai amara decâtu fusese cea anterióra. Cá symptoma spaimentatóre a starei actuale se póte considerá necurmat'a migratiune din Ungari'a in Americ'a septentrionala, unde in anii din urma au transmigratu dela 14,000 pàna la câte 16,000 de individi sanatosi si buni de munca, éra din Transilvani'a emigra neincetatu pe anu pàna câte 9—10 mii de ómeni, nu numai romani, ci si multime de secui, adeca magiari curati si germani sau asia numitii sasi. Din toti acestia o parte se intorcu dupa câteva luni sau 1—2 ani éra si in patri'a loru, cei mai multi inse remanu in Romani'a esindu cu totul de sub protectiunea statului Ungariei.

Proprietatea mare, midiulocia si cea mica din Ungari'a si tierile adnexe se afla mai virtosu dela dualismu incóce intru o stare abnorma si critica, pe care eu nu o pociu caracterisá mai bine decâtu cu espressiunea usitata la compatriotii mei magiari, „cá ele cauta un'a la alt'a cu ochi de lupu.“ Archivele tribunaleloru si ale curtilorulu de a dóu'a si a trei'a instantia gemu de miriadele asia numiteloru processe urbariali, adeca agrarie de natura feudalistica, dintre cari unele decise definitivu in instanti'a suprema, se potu executá numai cu ajutbriulu baionetelor.

Nu numai raporturile politice in sensulu strictu luate, ci si cele economice si sociali ale unui statu vecinu au avutu de càndu existu staturu organizate, o influentia asupr'a veciniloru, inca si in casuri càndu unu statu voiá sè sè isoledie cu totul de càtra celelalte, precumu bunaóra egíptenii si ebreii in carunt'a vetustate. In totu casulu influenti'a ce o au cestiunile agrarie din Ungari'a asupr'a poporului romanescu intregu, este invederata si ilustrata cu mii de exemple, care ne intimpina pe fie-care di in patri'a nóstra si in vecinatatea ei; spre bine sau spre reu? Acést'a speru cá se va cunósce càtra finea acestei incercari de a studiá acelea cestiuni agrarie. Ce e dreptu, eu simtiu bine, cá la acésta etate inaintata nu mi s'ar

cuvini se me incumetu a cercá se tractediú o cestiune, pe care umerii mei nu mai sunt in stare de a o purtá; de aceea nici nu promitu la nimini deslegarea ei; m'amu supusu inse la desele indemnuri venite dela cátiva amici ai mei, cari tínu — si precumu mi se pare mie cu totu dreptulu — cá istori'a patriei si a ori-carui poporu ajunsu la consciinti'a de sine nu póte se aiba nici o valóre practica, nici unu folosu reale, daca va inregistrá totu numai domniile dupa serii de ani si epoce si cu acestea alaturea resbóiele, intrigele dela curti, fenomene extraordinaire in natura, bóle epidemice si altele cá acestea, ci — adaoga densii, datorinti'a istoricului este a studiá cu totuadinsulu legislatiunea unei tieri, si tóta desvoltarea din vécu in vécu, din epoca in epoca a tuturor relatiunilor sociali, a classelor in cari s'au despartitu popórele in staturi si a influintiilor reciproce.

Eu unulu credu asia, cá anume in tierile agricole precumu este si Ungari'a cu tierile adnexe, din tóte raporturile classelor intre sinesi, acel'a ce a domnitu si in parte inca totu mai domnesce, este celu dintre clasele privilegiate sau asia numite aristocratice si dintre miliónele poporatiunilor rurali sau asia numiti iobagi. Acelea raporturi feudalistice imprumutate successive dela germani inainte cu aprópe nóue sute de ani, au fostu adesea decisive chiaru si asupr'a destineloru statului. Acelea nu au fostu intemeiate pe libertatea individuala a omului nici pe dreptulu de proprietate alu seu, ci pe principiile de domnia si sierbitute asia, cá si cumu s'ar intielege de sine, cá ómenii dupa originea si natur'a lor se impartu intre domni si sclavi si inca asia, cá numai domnulu se fia consideratu, cá omu, cá persóna, éra sclavulu numai cá lucru (*tanquam res*), sau cá ori-care animalu bunu de injugatu, de inhamatu ori de incalecatu si la trebuintia de scosu in piatia spre vendiare.

Acestea relatiuni decopiate din lumea vechia in evulu mediu, conservate apoi si mai dêparte, au domnitu in mani'a tuturor doctrineloru christiane blande si dumnediesci, in partea cea mai mare a Europei mai multe sute de ani, éra in Ungari'a pâna in secolulu alu 18-lea si o parte din ele chiaru pâna la 1848, cându ele s'au delaturatu numai prin violentia teribila, pentrucá dupa dóuedieci si cincii de ani se incerce a se restaurá sub alte forme.

Atát'a si mai multu nu cutediu a promite, decâtu numai a da o umbra de istoria a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe. Remane apoi in grija economistilor moderni, cá ei ajutati de vastele loru cunoscintie teoretice si practice, se-si dea veridictulu loru asupr'a nóneloru incercari de a regulá cestiunile agrarie totu in spiritulu vechiu feudalicu si inca asia, cá regularea loru se nu mai cutremure statulu din fundamentele sale si se nu deschida pórtá largá unui socialismu anarchicu, care si pâna acumu a inceputu se bata la usile corpurilor legislative. Eu unulu adeca me temu, cá incercari de acelea in epoc'a de façia potu se aiba numai rezultate din cele mai nefaste, din care cauza m'amu si supusu la descrierea raporturilor nóstre feudalistice din trecutu, cu legile tierii in mâna si condusu de unii scriitori patriotici din cei competenti in materia.

Impartirea raporturilor agrarie in perióde istorice.

Economistii Ungariei puçini cãti au scrisu despre raporturile agrarie din patri'a loru, le-au impartitu pe acelea in cincii perióde si le-au datu titlu de *Jus Geographicum*, care pe romãnesce s'ar putea dice Dreptu agrariu. Atát'a numai, cá mai in tóte acelea perióde póte fi vorb'a mai multu numai de drepturi unilaterali, recunoscute domniloru, nu si de drepturi acordate sierbiloru, cáci acesti'a avéu numai datorintie.

Noi impartimu istori'a raporturilor agrarie in siese perióde.

Periodulu I germano-magiaru. Dela venirea magiarilor in Panoni'a pâna la regele Stefanu I alias Voicu, fundatorul statului Ungariei (a. 1000 dela nasceria lui Isusu Christosu).

Periodulu II. Dela regele Stefanu I pâna la incercarea desrobirei tieraniloru agricultori in anulu 1298.

Periodulu III. Dela liberarea tieraniloru prin lege 1298 pâna la nóu'a loru robire totala si multu mai barbara, totu prin lege, in anulu 1514.

Periodulu IV. Dela subjugarea definitiva in anulu 1514 pâna la largirea jugului sub Mari'a Teresi'a intre anii 1756—1767 in urmarea mai multoru rescóle sãngeróse, éra in Transilvani'a pâna dupa revolutiunea urdita de cátra Niculae Ursu alias Horia si soçii sei, sub imperatulu Iosifu II in anulu 1784/5.

Periodulu V. Dela imperatulu Iosifu pâna in a. 1848.

Periodulu VI, sau celu modernu. Dela 1848 pâna in dilele nóstre.

Materi'a dreptului agrariu.

Acést'a fusese sub domni'a feudala nespusu de variata dupa diverse timpuri si impregiurari, dupa cum raporturile sierbiloru cátra domni erau regulate prin legi si decrete regali, sau lasate cu totulu la liberulu arbitriu alu domniloru. De aici si teritoriile atátu cele cultivate câtu si cele desierte de locuitori, sau sterpe sau paduretie, baltóse, sau lasate inadinsu numai pentru pascerea viteloru se impartiau in mai multe categorii, precumu d. e. alodiali, adeca ale domnului; colonicali, impartite intre locuitori cu dreptu de proprietate conditionata dela implinirea diverselor servitii, (robote), taxe si asia numite daruri sau plocóne de serbatori si alte ocasiuni; emfiteutice (embaticari), dileresci (*inquilinares*), curialiste, taxaliste etc.

Totu din raporturile de sierbi cátra domni s'au consideratu si tractatu sub feudalismu celelalte midiolóce de existenta si traiu ale poporatiunei rurale, precumu: pascerea viteloru, paduritulu, ghindaritul, adunatul de gogosi (gallae), dreptulu la venatu, paseraritu, pescuitu; mai departe dreptulu de càrcimaritu, macelaritu, de moraritu, de taiatu trestia si papura; dreptulu de proprietate la tesaurile (comorile) aflate in sinultu pãmenturiloru cultivate de cátra locuitorii tierani; dreptulu de a in-

fiintia terguri sau piatie de septemàna, asia numite mar-turii, cum si terguri numite de tíera sau de preste anu, si in tóte acelea dreptulu domniloru de precumparare (*praecemptio*) inaintea altoru locuitori; dreptu de a impune vami si navluri, cum și de a deschide comerciul in asia numite bolte sau dughiene si corturi sau siatre; mai târziu dreptulu esclusiv de a ferbe vinarsu numitu si rachiul sau horinca.

La tóte acestea venia in tóte períodele feudalismului *decima clericala si nona* (a nou'a parte) dominala, din tóte produsele secerate si din vii, sau asia numitulu vinaritu. Preste *decima* și *nona* se mai trageau dupa locuri si tñuturi la dile anumite ale anului inca si alte venituri in animale, precumu boi, junci, vaci, oi si berbeci, paseri de casa, inca si untu, óua si altele multe.

Afara de munc'a barbatiloru implinita preste totu anulul in economi'a senioriloru feudali, in numeru nedeterminatu de dile pàna la Mari'a Teresi'a, mai erà obligate si femeile lor a lucrà in curtea domnesca: la smulsi si topitu de cânepa si inu, la meliatu, peptenatu, ecelatu, la torsu, tiesutu si cusutu pentru famili'a si cas'a domnesca, precumu si la cernutu in granarie, era primaver'a si ver'a la lucru in gradinile de verdetiuri si de legumi. In fine baiatii inca neapti pentru munc'a grea, intre anii 12—15 erau mánati cá ori-ce turma de vite la plivitu de buruieni in agrii (lanurile) domnesci.

Tóte acestea indatoriri ale poporului rurale càtra seniorii feudali au produsu o multime nenumerala de raporturi, care din natur'a lor au trebuitu se aiba in-fluintia cu atàtu mai mare si nu odata decisiva chiaru asupra destineloru statului, cu càtu aceleasi poporatiuni rurale erau obligate a da si acestuia totu ce pretindea guvernele dela locuitori, in bani, in produse si in contributiunea de sànge in tóte resbóiele si mai virtosu in cele esterne.

Tóte acestea prestatiuni si raporturi se voru cunoște mai de aprópe dupa cumu vomu inainta in studiulu nostru dintr'unu periodu in altulu, pàna cându in celu din urma ne vomu convinge, cá unu restu considerabile din acelea relatiuni feudali se mai sustine pàna in dio'a de astadi, prin urmare cá de o emancipare deplina si desfacere totala din ferecaturile feudalismului vechiu inca totu nu póte se fia vorba.

Periodulu I.

Din primulu periodu alu asiediarei magiariloru in Panoni'a nici chiaru cei mai buni istorici moderni ai acestei natiuni nu sciu se ne spuna mai multe despre viéti'a poporului lor, decâtu totu numai càtu se compilase in alte timpuri din câteva fragmente aflate in unii scriitori bizantini si in câte o cronica descoperita in monastiri de ale Germaniei. Academi'a de sciintia din Budapesta isi pune de unu timpu incóce tóta silinti'a, cá se póta fixa cu óresi-care probabilitate, daca nu anulul, incai decad'a, in care acestu poporu va fi trecut preste Carpati in Panoni'a, unde apoi cá nomadu au ocupatu mai multu numai vastele siesuri si stepe, cá

se aiba nutretiu pentru cai si alte vite. De aci incolo elu s'a pus pe devastatiunile tieriloru invecinate si mai departe, strabatendu odata chiaru si preste Renu, pàna ce in fine infrantu in câteva batalii din cele mai crunte de càtra regii Germaniei, au fostu respinsu in regiunile in care se afla pàna astadi; era intr'aceea capii bisericiloru christiane din Rom'a vechia si Rom'a noua, cari inca nu apucasera a se invrasmași precumu se pare la multi, pàna la judecat'a cea de apoi, isi luara de problema a inblandi inca si pe acelu poporu nomadu cu ajutoriulu evangheliei. Patriarchii din Rom'a vechia penrunsera la magiari prin missionarii lor alaturea cu armele imperatoriloru romano-germani. Patriarchii bizantini avura oca-siune de a face cunoscinti'a maghiariloru mai àntaiu de cându imperatulu Leonu intieptulu ia chiamatu in ajutoriu si 'ia luatu in soldulu seu, cum se crede, pe la a. 889 in resboiulu celu greu portatu contra Bulgariloru. De atunci s'au incercatu si clerulu grecescu a càstiga pe magiari pentru religiunea christiana si ale inblandi barbari'a; numai càtu acestu cleru grecescu nici pe de parte nu a lucratu cu acea energie si perseverantia de feru, cu care au lucratu mai totu-déun'a calugarii missionari apuseni latini si episcopii disciplinati, cá se dicemu asia, militaresce.

Relative la obiectulu de care tractamu noi acilea, ne lipsescu mai de totu documente scrise, din care s'ar putea descoperi vre-unu raportu, ce ar fi existatu la magiari intre domni si sierbi intre anii 890 si 1000 dela Christosu. Una se póte scí limpede, cá in acelu periodu magiariloru le-a fostu cu totulu necunoscuta sistem'a feudal, dupa care se fie fostu impartiti si tractati locuitorii tieriloru prin care treceau ei si anume ai acelei tieri, in care s'au asediatu in urma pentru totdeauna. Cá magiarii aru fi redusu in acele timpuri la conditiune de sierbitute pe vechii locuitori ai Panoniei, este o fabula cá multe altele din istori'a vechia, neadeverita cu nici unu documentu scrisu si nici macaru cu vre-o traditiune de óre si ce valóre istorica. Din contra, avemu destule urme in celu mai vechiu scriitoriu alu lor, in *Anonimo Belae regis notario*, cá maghiarii cá poporu nomadu venitu din stepele Scithiei incóce preste munti, la inceputu au fostu buni bucurosi cá se și càstige teritorii bune de pas-cutu pentru multimea vitelor cu care venisera, si numai dupace s'au asediatu in o parte a Panoniei, au manecatu spre a devasta tieri si regiuni. In acelea alertaturi ale lor au facutu multi captivi, pe cari i'au redusu la conditiune de sierbitute; pe aceia inse la ce servitiu era se i puna si cu ce se i fie nutritu, dacà in-susi poporulu magiaru se sustinea inca totu numai cu carne cruda, cu laptarii, cu venatu si pescuitu, pentrucà agricultur'a nu i era cunoscuta nici pe atàta pre càtu se desvoltase aceea la popórale slave si romànesci din Panoni'a.

Mai era inse si alte cause, care nu lasà cá magiarii se tina mai mulți captivi in sierbitute. Scriitoriu ungurescu Kollár si dupa elu Dr. Carolu Pfahler citédia unu locu din scrierile imperatului Leon intieptulu, care avuse pe magiari in soldulu seu, din care

aflamu, că primarii și comandantii magiarilor pedepsiau foarte cumplitu pe cei inculpați de vre-o crimă sau delictu și erau ținuți în subordinațiune mai multu numai de frica decâtu prin iubire catra ai lor; era disciplin'a militara erá și mai crunta. Din acésta causa a crudelitatiei multi magiari desertau din castrele lor la Romani, adeca pe teritoriulu imperiului bizantin, unde erau tractati omenesce*).

Daca insii magiarii fugiau de inaintea crudelitatiei primarilor și comandantilor proprii, cu câtu mai curându cercau a scapa de biciulu lor captivii de alte limbi cadiuti în manile lor; era fug'a și scaparea dintru o tíera lipsita de cetati închise și de închisori, din miduloculu unui poporu nomadu, nu era împreunata cu vre-o greutate estraordinaria, afara numai când captivilor li se scotéu ochii, ceea ce se intemplá mai adesea la popórelé scithice, dupa cumu voru a scí unii scriitori.

Din tóte acestea și din ori-câte cercetari istorice s'au potutu face pana acumu în Ungari'a și tierile ad-nexe asupra primulu periodu alu petrecerei poporulu magiaru în Panoni'a, se póte deduce numai atáta, că viati'a sociala a lui și a popórelorú aflate acolo a pututu fi oricátu de primitiva, cruda, lipsita de ori-ce civilisatiune în sensulu modernu, dara existenti'a sistemé feudale și a sierbitutei, sau cum s'a numitu mai târdiu, iobagía organizata dupa clase, în Panoni'a și în Daci'a nu se póte proba până la anul 1000 cu nimicu.

(Va urmá).

Colonii și sisteme antice de colonisari.

Poporulu românescu este esitu, inchiagatu și formatu din colonii, atátu în Daci'a traiana, câtu și în Daci'a aureliana, sau mai exactu, dupa istoria, în vechiulu Illicum. Romanii pe unde se afla, nu sunt unu poporu autohtonu resaritu din pamentulu Daciei și alu Iliriei în acelu întielesu, că și cum istori'a nu ar scí nimicu despre originea lor, care s'ar perde cu totulu întrú întunecimea secolilor. Se afla inse până în diu'a de astadi adversari neimpacati ai poporulu românescu, nu ignoranti, dara depravati în consciinti'a lor și lipsiti de sentimentulu onestatiei, cari în locu de a recunósce evenimentulu colonisarei întocm'a asia precumu ílu adevéresce ístori'a, se siléscu în totu modulu a'lu întunecá și chiar a'lu negá; altii érași de si nu'lu néga, dara recurgu la unu anachronismu de un'a miie de ani. Mai sunt și alti adversari, cari nu néga colonisarea, íi dau inse unu caracteru câtu se póte mai degradatoriu și umilitoriu atátu pentru imperatulu Traianu și alti succesori ai lui, câtu și pentru colonistii adusi în Daci'a. Ei adeca plesnindu în fația tóta istori'a Romei, sustínu cu frunte de feru, că da, Rom'a trimisese și în Daci'a colonisti, inse numai

*) *Nam postquam fortasse pauci transfungere coeperint, et hi a nobis benigne humaniterque fuerint suscepti, plurimi illos subsequuntur etc. Leo sapiens (apud C. Pfahler Ius Georgicum pag. II).*

sclavi (sierbi) și pe multimea de ómeni cadiuti în crime grele, spre a fi pedepsiti în tieri straine. Acést'a ar însemná nici mai multu nici mai puçinu, decâtu că în veci gloriosulu senatu alu Romei cu consuli și cu imperatorii lor au fostu în tóte timpurile atátu de nebuni, încátu dupa-ce au cuceritu tieri prin resbóiele cele mai crunte și le-au prefacutu în provincii romane, se voiésca a-le conservá în potestatea Romei prin sclavi lipsiti de ori-ce drepturi omenesce și prin ómeni criminali supusi la pedepse teribili, unii cá și altii gat'a în totu momentulu a rebelá și sfarmandu-si férale pentru a'si recástigá libertatea.

Si se nu créda nimeni că acestea tese sustínute de cátra adversari ar avéa de scopu numai simple conversatiuni academice sau dispute pedante spre a'si face unii la altii distractiune. Daca ar fi numai atát'a, ei nu ar meritá întrú nimicu atentiunea romanilor. Dara cugetulu rezervatu alu lor este și astadi cá înainte cu 50 și cu 100 de ani, totu celu politicu și nationale. Ei inca totu mai calarescu pe acelu dreptu istoricu inventatu de antecessorii lor, carele pre câtu nu este fictiune sfruntata, e negatiunea dreptului, este dreptulu pum-nului, alu perfidiei machiavellistice, alu rapacitatiei barbare, e totu-odata negatiunea categorica a moralei christiane, spre rusinea și prostitutiunea omenimei.

Acetea consideratiuni și preste totu lupt'a pentru existentiá întrú care se afla natiunea nóstra întrega din tóte tierile și regiunile în care este ea asediata, ne impuse datorinti'a de a trage odata atentiunea lectorilor nostri și asupr'a coloniilor antice și a sistemé vechi de colonisare.

Nu vomu dice astadata nimicu despre coloniile cele mai vechi cunoscute din istoria, precum au fostu coloniile de comercianti liberi ale Fenicianilor (Tirus, Sidon etc.) în Cipru, Cret'a, Sicili'a, Sardini'a, Afric'a septemtrionala (Carthago), până și în Spani'a; nu ne vomu oprí nici la prea númeroasele colonii ale Grecilor din Aten'a, Corintu, Eubea, Rhodos și mai pre susu de toti ale Milesianilor, în Macedoni'a, unde grecii au întemeiatu vre-o 35 de cetati mai alesu în apropierea marei și pe lângá ríurile mari, cá și în Traci'a până la gurile Dunarei 18, la marea négra în tóte partile vre-o 13, în Asi'a mica preste 30, în Itali'a inferióra (*Magna Graecia*) 34, în Sicili'a 21, până și în Galli'a și în Spani'a vre-o 75 între cari Nizza (Nikea), Masili'a (Marsilia), Emporiae, Rhoda, Saguntum etc., tóte acelea colonii compuse din familii libere, stramutate în interesulu comerçului și alu inavutirei, dupa-ce locuitorii se multiau foarte tare în lumea vechia.*) Ne vomu ocupá ceva mai multu de anticele colonii ale Romei.

La Rom'a în periodulu ántáiu alu existentié sale nu a pututu fi vorb'a de colonisari, ci tocm'a din contra,

*) *Hegenrisch Geographisch-historische Nachrichten, die Colonien der Griechen betreffend, Altona 1808. Raoul Rochette Histoire de l'établissement des Colonies grecques, Paris. 1818 4 Volume).*

urmele istorice si traditiunile din acelea timpuri ne arata, că Rom'a in locu se scótia, mai aducea in teritoriulu seu si intré zidurile cetátiei multime de locuitori din cetatile si regiunile mai apropiate pe care le invingea, éra apoi pe aceia fi indigená. Itali'a inse érá chiar si cu 5—6 sute de ani inainte de Chr. fórte tare impoporata si cultur'a locuitoriloru atátu de inaintata, încátu resturile aceleia conservate cá prin minune pâna in dilele nóstre, insufla respectu chiar si trufiei popóreloru europene modérne. Teritoriulu Romei s'au impoporatu fórte curendu asia, cá gubernulu nu mai aducea locuitori din alte regiuni, ci i lasá pe toti in tñnuturile loru si numai càtu fi supunea la legile Romei, éra dela altii nu pretindea nici atát'a, ci erau numai obligati a fi amici amiciloru si vrasmasi vrasmasiloru Romei.

Pentru-cá se ne facemu idea despre multimea locuitoriloru Italiei proprie, de care in vechime nu se tinea partea numita astadi Itali'a de susu, n'avemu decâtu se reflectamu la fiorósele si indelungatele resbóie ale Romei cu regele Pyrhús, cu Gallii, cu Cartaginea, cu locuitorii Iliriei, fia si numai pâna la alu doilea resboiu africanu inceputu la 23 de ani dupa celu de ántáiu, adeca pe la 218 inainte de Christosu. In multe batalii de acelea periau câte 20 pâna la 40 de mii barbati totu unulu cá unulu, totu-odata se treceau une-ori prin ascutitulu sabiei toti locuitorii unoru cetati, éra aurulu si argintulu li se rapiá.

Cu vre-o 14 ani inainte de aceea senatulu Romei dedese ordinu strictu, cá sè se numere toti barbati din Itali'a càti se voru aflá apti de a portá armele, si dupa tóte acelea resbóie crunte s'au aflatu totusi, chiar spre mirarea senatului, siepte sute de mii barbati si juni pentru pedestrime si sieptedieci de mii pentru calareti. Din fericire acea conscriptiune a scapatu de perire si istoricii o respecta cá autentica, prin urmare cei deprinsi cu conscriptiunile moderne, potu face comparatiune intre poporatiunea Italiei de inainte cu 2100 de ani si intre cea de astadi, fia din Itali'a, fia din alta tíera cu atátu teritoriu càtu este alu Italiei medie si inferióre. Mai insemnamu acilea, cá Romanii incheiasera prim'a pace cu Cartaginea numai in anul 241 inainte de Chr., dupa-ce perdusera in acelu resboiu ferosu in 21 de ani preste dóue sute de mii barbati. Dara si legile de casatoria ale Romei erau intocmite asia, cá poporatiunea se crésca, fiindu-cá parintii cu prunci multi in locu de a fi batjocoriti, mai virtosu erau onorati si chiar pensionati.

Pâna dupa caderea Cartaginei Rom'a ducea colonii de cetátieni numai inlainturulu Italiei, éra in alte tieri straine colonisarea s'a inceputu mai târdiu, si pre càtu a duratu republic'a, numai cu invoirea poporului manifestata in adunari convocate in adinsu, cá se votedie in cunoscintia de causa, éra nu precumu ar fi placutu unoru oligarchi, ca se puna ei mân'a pe teritorie intregi si se le alature lãnga latifundiile loru. De aci incolo afacerea colonisarei s'au regulatu prin legi cu luare in de aprópe consideratiune a multirei locuitoru

in capitala si in tíera, a saraciei mai multoru familii, a dorintiei de a'si ameliora starea materiala; éra uneori esiau roiuri de colonii si din caus'a turburari-loru politice; alteori se asiediau colonii de ostasi veterani, caroru se dedea pamèntu de cultivatu in recunoscintia servitiiloru facute la statu. Totu prin lege se decidea si numerulu de colonisti destinati pentru câte un teritoriu anumitu. Dupa acestea ómenii erau provocati cá se'si descopere vointi'a de a emigra in alta tíera. Daca se anuntiau prea multi, atunci concurentii trageau la sorti.

Dupace se implinia numerulu colonistiloru, consuli sau pretorii Romei alegeau pentru emigranti càtiva conductori sau comandanti, câte trei, cinci, siepte, diece, sau si douedieci, dupa cum cerea trebuinti'a, marimea si departarea coloniei*). Inainte de plecare se tinea servitiu religiosu, augurii intrebau pe diei si'i rogau se stea in ajutoriu emigrantiloru; dupa aceea numerati fiindu (lustrare), plecau in strainatate. Ajunsi la locul destinat unde mergeau si popi cu ei, éra si li se facea servitiu religiosu, apoi se asemnau pentru fiecare colonistu partile de mosie pentru cultura, tragèndu brazde cu aratru între partile tuturoru. Acésta operatiune se facea éra si cu diverse ceremonii.

Dupa-ce coloni'a se asiedia definitivu, gubernulu centrale din Rom'a ii trimitea legile la care avea a se supune. Coloniile si erau organizate mai totu dupa modelulu capitalei statului; in locu de doi consuli steteau in fruntea coloniei asia numiti *Duumviri*, apoi, *Aediles*, *Quaestores*; in locu de senatori sau betràni *Decuriones*, mai departe *Augures*, *Pontifices*, *Sacerdotes*, apoi *Apparitores*, *Scribae etc. etc.* Fie-care colonistu avea câte unu patronu in Rom'a si chiaru coloni'a intréga avea pe patronii sei, cari in casu de vre-o nevoia se aperi in senatu si la consuli pe colonisti. Acésta era organizatiunea coloniiloru, éra nu de sclavi, cari in lumea vechia erau numerati între vitele de casa. Libertatea Colonistiloru era garantata prin legi dupa originea fiecarei colonii. Unele colonii se numiau curatu ale Romei cu drepturile ei, *Coloniae civium romanorum cum jure quiritorium*; altele erau *Coloniae juris latini cum jure latino*, adeca din provinci'a *Latium* si earasi altele *Coloniae juris italici cum jure italico*. Cei versati in dreptulu romanu cunoscú prea bine importantia libertatiloru intielese sub acesti termini latinesci juridici.

Incependu dela dictatorulu Sulla, sub Iuliu Cesar, sub Octavianu Augustu si sub urmatorii imperati s'au intemeiatu multime de colonii de ostasi veterani, *Coloniae militares*, separate de „*civiles, plebejæ, togatae*“. Se infiintiau si colonii micste compuse din civili si ostasi. Monetele coloniiloru civili se cunoscú dupa unu aratru (plugu), éra cele militari dupa vre-unu semnu ostasiescu. Pâna si edificie publiche, amfiteatru, circus, temple etc. se zideau in colonii dupa modelulu celoru din Rom'a.

*) *Curatores Coloniae deducendae, triumviri, quinqueviri septemviri, decemviri, vigintiviri agris dandis et assignandis.*

În toate coloniile se vorbea și scria limba latină.

Fără a ne teme de vre-o erorere neertată, se poate computa după date istorice patru sute de ani, în care perioada Româna colonisase neîncetată. Până pe la 1850 arheologii și alți istorici aflaseră anume în Italia la 120 colonii romane (afară de cele grecesci), în *Gallia Cis et transpadana* (Italia modernă de sus) 19; afară de Italia, în Gallia proprie 21; în Spania 32; în Britania 4; în Germania trei mari; în Rhetia, Vindelicia, Noricum 10; în Panonia 9, dară au fost mai multe; în Dacia 4 mari și altele multe mai mici; în Dalmatia 4; în Franța, Macedonia, Epiru, Tesalia 11; alte câteva în Grecia, Sicilia, Sardinia, Corsica. În Asia mica și mai departe până în Arabia s'au aflat urme de peste 28 Colonii romane: în Egipt 3; în Africa proprie aproape 50. Asia sumându toate coloniile mari înființate din Roma și Italia, numărul lor se poate pune fără a exagera la 320.

În vécurile în care imperiul Romei a stat în culmea puterii sale, cele mai multe colonii ale ei au înflorit și s'au întins în Asia de mult, în câtă din trensele au esituate altele, precum esu roiturile din stupii vechi, și mai târziu din roiuri pline de albine, alte roiuri.

Cele mai vechi colonii ale Romei au fost până târziu agricole, asediate în diverse regiuni și țieri pentru cultivarea pământului și prasirea de vite sub apărarea legiunilor romane. G. B.

Somnambulismul.

(Urmare și fine.)

Multi filosofi au disu, că în fie-care omu este oarecareva substanția media vitală, sau o substanția fluidă. Acestă substanția fiind foarte dilatată în întregu corpulu, pre timpul cându omulu e sau în stadiulu somnambulisticii naturale sau în cea, alu celei artificiale, — ea operedia foarte viu, în câtă servește de unu vehiculu alu facultatii cunoscatore și întielegatore, de si omulu e esclusu cu totulu de lumea fizică.

Estu-modu omulu vede, aude, simțiesce și cunosce prin acestu fluidu. Precum se vede, acesti filosofi, s'au basatu pre teoriă Epicureilor moderni, cari sustienu că precum animalele celea mai superioare simțiescu, cunoscu, întielegu și audu, de si nu posedu „sufletulu omenescu“, numai prin unu fluidu ore-care vitalu, ce se afla dilatatu prin corpulu lor, întocmai poate se simțiesca, cunosca și percepa omulu pusu în somnulu magneticu, cu ajutoriulu acestui fluidu, cându sufletulu seu e restrinsu în individualitatea sa. Aci însa sunt în erorere cu totii.

Starea somnului comunu a omului, cu atât mai tare a profundului somnu magneticu difere de starea unui animalu viu. Animalulu are ochi, are senzuri chimice și chimice, deci nu e isolatu de iconele esterne. În animalu se afla patru poteri sufletesci: „*vis vegetans*“, „*vis sentiens*“, „*vis imaginandi*“, „*vis intelligendi*“. De

unde animalulu simțiesce dorerea și placerea, elu cunosce pre stapanulu seu. Dar individulu aprofundatu în somnu magneticu nu simțiesce, nu vede, nu aude — în modu naturalu. Cănele d. e. are memoria tenace, după ce ne spune chiar și betranulu Homeru despre cănele lui Odyssen, (*Os enoisei Odyssea aggis eonta*), că l'a cunoscutu pre acestă chiar după 20 ani. Paserile știu să se infurie, cându li se rapescu puii. Tigru știu să dorască sânge de omu; ursulu știu să dorască fagurulu de miere, pisică imbetrănesce de doru de pesce. Evidente că animalele sunt espuse la deosebite afecte, ér' afectele presupunu voluptate și apoi eruditulu barbatu Jahn Lockius afirmă, că unde e voluptate și dorere, este ore-care substanția fără corp.

Chiar sf. scriptura, desi denega animaleloru întielesulu, care-lu are omulu. (Nu fite că mululu și că muscoiulu la care nu este pricepere), totusi le atribue docilitatea, dresarea și cunoscintă. Asia dă cocosiulu întielegintia și cunoscere de timpu, boulu cunoscintă domnului seu.

Si dacă animalele Asia dară nu precepu, întielegu și cunoscu prin vre-unu fluidu secretu și întipuitu, care s'ar afla în corpulu și epidermă lor, ci cu ajutorulu altoru poteri și media supră memorate, — cu atât mai puțin poate se cunoscă, veda și percepa individulu pusu în somnulu magneticu prin vre-unu fluidu ore-care. Cu atât mai puțin individulu, în care e probabile că nu se afla acelu fluidu de ore-ce omulu pentru comunicațiunea esterna are senzuri și facultati destulu de desvoltate. Deci unu atare fluidu e superfluu, ér' D-dieu și natură nu au produsu nimicu superfluu.

Dar se vedemu causă vederei clare și departe, precum și a predicerii venitorului de către somnambulistulu devenitu astu-feliu prin influință magnetismului animalu. Si în acestu casu, dacă voimu se esplicamu, trebuie se conjecturamu numai, fără de a afirmă. Se vedemu!....

Precum la vederea departe și la vederea clară am espusu unele hipotese diferite cu respectu la mecanismulu misteriosu alu acelu fenomene, întocmai potemu se espunemu și aci, la vederea clară și departe artificiale sau produsă prin magnetismulu animalu, unele hipotese.

Sunt unii, cari sustienu că și aci, adică: la vederea clară și departe artificiale ar' fi causă mai de aproape izolarea relativă a sufletului de către corpulu, în câtă devenindu liberu și ne fiindu legatu de corpulu, poterea lui e atât de via, în câtă elu vede și descopere lucruri, ce în statulu naturalu, cându e legatu și încatenatu de corpulu, nu poate. Dar bine! E întrebarea însa, cum poate apoi acelu sufletu liberu se comunice întrebatorului, ceea-ce vede, aude și descopere prin locurile departate și prin misteriale timpului viitoru, dacă elu e de sine și liberu? Sau dora elu în estu casu e unu firu telegraficu? Dar și atunci nu e isolatu de corpulu, ci e în comunicațiune și conecsiune cu densulu.

Alții, sunt însa, cari caută fenomenele magnetismului animalu în sistemă gangliilor; dar amu disu că e ceva

necreditu, că prin sistemul ganglienariu alu pacientului magnetisatu se potemu audi tainele ascunse ale viitorului intunecat, precum si cele alu inimii omenesci. E de necreditu asemenea, că prin ajutoriul ganglielor pacientulu se scie vorbi limbile năstre etc.

Mai departe, unii dicu că singura vointi'a magnetisatorului influintiédia si operédia in magnetisatu asia, in câtu magnetisatoriulu póte se capete respunsu dela magnetisatu despre ori-ce elu va voi. Si adeca: Se afirma că magnetisatoriulu influintiédia si operédia cu vointi'a sa mai ántáiu asupr'a fluidului electricu si prin acest'a apoi asupr'a sufletului celui magnetisatu. Dar nu ne potemu clarificá cu privire la conducerea vointiei magnetisatorului prin fluidulu electricu in sufletulu magnetisatului. Potemu noi óre se consideramu asta vointia cá ceva „materialu“? Daca potemu, atunci nu ne potemu esplica cum acest'a ar operá asupr'a sufletului si cum i-ar' comunicá cugetulu acelu'a, dela care vine, cá asia sufletulu pacientului se póta raspunde acelu cugetu? Dar noi scimu că vointi'a e unu ce abstrasu si prin urmare „nematerialu“. Deci apoi nu ne potemu esplicá cum ea ar' fi in stare cá unu ce nematerialu se curga prin fluidulu electricu din magnetisatu si estu-modu se ajunga la sufletu? Acést'a din urma, de si nu o potemu percepe, totusi nu o respingemu. (Adeca: vointi'a privita cá unu ce immaterialu).

Se vede si din acestea hipotese, că o esplicare, cu privire la respunsurile, ce le dá magnetisatulu întrebárilor ce i se punu, e cu nepotintia.

Ér sunt unii, cari admitu electricitatea cá cauza eficace a fenomenelor magnetice. Dar cum póte operá electricitatea in o asia mesura, câtu magnetisatulu se fia capace de a cunósce cugetele altor'a, a privi in departare, si a cunósce persóne necunoscute lui in statulu naturalu?

Dintre tóte, trebuie se admitemu intru nascerea si producerea acestoru fenomene san cause naturale sau nenaturale. Daca sunt intru adeveru cause naturale, atunci noi nu cunóschemu inca puterea si mecanismulu fisico-fisiologicu a aceluor cause. Noi inca suntemu marginiti intru scrutarea operatiuniloru aceluor cause naturale si nepricependu-le suntemu avisati numai si numai la conjecturi si hipotese, cari nu ne indestulescu. — Si noi, mai incolo, in ea nu amu aflatu adeverat'a cheia pentru a descuiá cu ea usi'a carea tine inchise legile mecanice alu partiloru constitutive si ale atomiloru ce compunu materi'a elementeloru naturei. — Intru adeveru, omulu nu se cunósce bine nice pre sine, privitu fiindu elu atátu anatomice, câtu si fisiologice si psihice, ne cum se póta cunósce natur'a si operatiunea ei magica, precum si raportulu acelei'a cu elu insusi. Nu cunósce omulu bine nice acelu necsu minunatu, ce esiste intre elu cá microcosmu si intre lumea mare — macrocosmu —, nu, elu nu cunósce acelu necsu metafisicu, ce se afla intre ceriu si intre pamentu, intre lumea organica si materiala si intre cea anorganica si nemateriale. Nu scie omulu precisu, daca natur'a sa spirituale póte se influintiédia asupr'a

elementelor si poteriloru cosmice. Se póte, cá punendu-se omulu in statulu somnului magneticu, asia se influintiédia asupr'a puterei magice a universului, in câtu se-si acuíredie o putere divinatóre, magica etc. Intocmai póte elu se védia prin acést'a in departare si se prevédia întâmplári neprevédute de mintea omenesca.

De aci potemu concludé, cá magnetismulu animalu deschide prin eradiarea sa luminósa ochii omului, in câtu elu póte se védia tóte minunile naturei si se patrunda in fazele, caror'a e supusu microcosmulu.

Asemenea prin operatiunea si eradiarea luminósa a materiei magnetice póte se privésca magnetisatulu in constitutiunea anatomico-fisiologica a corpului omenescu. De unde apoi póte se scie caus'a ori-cáru morbu, si sciindu-i caus'a, se-i descopere si mediale de sanare pentru respectivulu morbu.

„Minunate sunt lucrurile tale Dómne!“ Esclama psalmistulu. Vrea se dica: „Pline de misterii, pline de minuni si arcané, si pline de frumsetia sunt lucrurile tale Dómne!“ Asia e! Omulu e plinu de misterii, lumea reale e misteriósa, ér' legatur'a dintru acestea dóue lumi e necuprinsa si nesciuta. Omulu e o enigma si enigma e si universulu. Enigma este si necsulú metafisicu dintre omu si universu, dintre microcosmu si macrocosmu. Tóta lumea e considerata de filosofulu Herder cá o poesia, a cárei facatoru e D-dieu, poetulu celu mai minunatu (*Herder Geist der hebräischen Poesie*). — Dar precum sunt opere maretie de arte si literatura, cari nu sunt precepute de tóte capacitatile, estu-modu si universulu cá celu mai perfectu opu, nefacutu de mana de omu, inca prea firesce nu e preceputu absolute de nici-unu pamenteanu. Nici-unu omu nu póte ceti ieroglifele misterióse, ce compunu opulu numitu Universu.

Se póte cá omulu, prin ajutoriulu misteriosu alu magnetismului animalu sè se strapuna cu simtirea sa pâna la cele mai departate si se observe tóte legile metafisice ale lumii spirituale din universu. Cá nu toti omenii cunosc legile naturei, cá nu cunosc relatiunea lumii individuale a omului cu lumea mare veduta si neveduta, e constatatu pre deplinu. Genialitati celebre, cari s'au aventatu cu ratiunea preste ómenii comuni, singuri marturisescu nepotinti'a loru de a cunósce lumea, fenomenele, legile si puterea elementelor ei constitutive. Se audimu pre Goethe: „*Wir leben — dice elu — mitten in ihr (Natur) und sind ihr fremd. Sie spricht unaufhörlich mit uns und verráth uns ihr Geheimniss nicht. Wir wirken beständig auf sie, und haben doch keine Gewalt auf sie. Sie scheint alles auf Individualität angelegt zu haben, und macht sich nichts aus den Individuen. Sie baut immer und zerstört immer, und ihre Werkstatt ist unzugänglich.*“ Si mai departe: „*Sie verbergt sich in tausend Namen und Formen, und ist immer dasselbe.*“) Asia se esprime marele poetu

*) *Poetische und prosaische Werke*, I. pagina 459. cit. a. S. M.

Goethe despre natura, despre puterea și misteriale ei. Dar nu numai Goethe, ci și Cicerone, Seneca și Aristotele. Dar nu numai acești, ci și brahminii, budhaistii și alte secte filosofico-theologice. Schopenhauer, readucătorul doctrinei budhaistice pe scenă, încă se exprimă în următorul mod: „*Dass wir in einem Meer von Räthseln und Unbegreiflichkeiten versenkt sind, und unmittelbar, weder die Dinge, noch uns selbst von Grund aus kennen und verstehen*“.¹⁾

Si dacă în genere, nu putem cunoaște puterea tuturor elementelor naturale ce compun universul, cu atât mai puțin suntem în stare a cunoaște puterea unui singur element, în particularul p. e. a magnetismului animal sau a electricității. Până aici încă nu se cunoaște perfect nici puterea și natura magnetismului pământului, care e mai slab și mai puțin misterios decât cel animal sau vital. Prin urmare putem dice, că dacă fenomenele somnului magnetic provin exclusiv numai de la magnetismul animal, atunci putem spera că odată vom fi în clar cu nașterea acestora. Căci, în epocă prezentă ideea de progresu pasiesce cu pași gigantici întru scrutarea misterielor naturii. Ea e ajutată astăzi de zelul inflăcărat al capacităților dedicate pentru lumină și știință. De și dă de pedeci această idee, totuși ea se ridică din nou și-și urmărește mersul. Va veni chiar un timp, când prejudețele popoarelor vechi și nouă voru forma obiectu de discuție științifică. Ele nu voru fi privite ca nebunii și naluciri puerile, ci ca adevărate și interesante materialuri de cugetat și cercetat. Diocriatul, p. e. la scumpul nostru popor roman, va apărea și el odată pe scenă psihologiei și se va scrie despre el cu seriozitate și diligență. Causa însă pentru ce ideea de progresu nu a ajuns încă la departe, zace în multe împrejurări ale trecutului.²⁾

Dar în urma ideii va triumfa! . . . Si omul va intra mai bine în arcele universului maretii.

Se poate în urma și aceea, că omul prin puterea miraculoasă și prin influența magnetismului animal se își puna sufletul în contact chiar cu spiritele respandite prin univers și aer, cari sunt fără corp și cu cari omul în statul natural nu poate face cunoștință. Estu-modu aceste spirite aeriene comunica sufletului toate tainele, toate secretele ce numai aceste spirite le știu. Se ascultă și pre Kant: „*Es wird künftighin noch bewiesen werden, dass die menschliche Seele auch in diesem Leben in einer unaufhörlich geknüpften Gemeinschaft mit allen immateriellen Naturen der Geisterwelt stehe etc. etc.*“.³⁾

S'a disu de multu, încă de celi vechi, că în universu aru fire o multime de substanțe incorporee. Asia disii

¹⁾ Schopenhauer, *der Wille in der Natur*, Leipzig 1878; c. a. M.

²⁾ Nu numai la romani, ci și la alte popoare: *Fascinatio* lat., *Beschreibung* la Germ., *Mal-ochio* la Italiani etc. . .

³⁾ Kant, *Träume eines Geistersehers, erläutert durch die Träume der Metaphysic*. Riga & Mitau 1766; cit. a. S. M.

plutonisti vechi supuneu, că principiul lumii acesteia nu e altul, de cât focul. Focul și apă erau mai cu seamă principiile unice ale pământului și ale sistemului planetar. De aici apoi îndată s'au început două școli cosmogonice și geologice, — școlile asiilor plutonisti și neptunisti; și dezvoltându-se foarte în fața școlii, așelii luminați ai acestor școli au venit la concluziunea, că din materie primitivă focosă sau apă s'au format două lumi, una corporală și vizibilă, alta incorporeală și nevizibilă, rămânând însă unu necuștrins între ambele lumi și de aici încolo. Va se dice, atât materie focosă, cât și apă s'au divizat și separat în două părți, formând două lumi, lumea corporală și incorporeală. Cu toate acestea, acestea două lumi au fost în conjuncție via una cu alta prin unu necuștrins metafizic. Acestea lumi s'au atras reciproc și se atrăgu și astăzi. De aici apoi s'aru putea explica, printru Dieii celi vechi (lumea incorporeală) luau trup omenesc și erau asemenea omilor (lumea corporală). Cum am disu, formându-se din materie focosă și apă două lumi, — lumea incorporeală a fost numită și lumea spirituală și a spiritelor; și erau spirite de foc și de apă. Cele de foc își aveau locuința în fundul pământului sau în planetoidele și astrele uranice. — Spiritele de apă își aveau locuința în mare, râuri, fontani, păduri, berge, ba și în norii plini de ploaie. De aici apoi a rămas până în ziua de azi la poporul nostru romanu prejudețiu că adevărații Smeii (spirite) vreau să rapesească vre-o făta, să coboară cu norii pe pământ etc. —

Estu-modu, universul consistă (după cei vechi) din două lumi: Una vedită sau corporală, alta nevedită și incorporeală. Am disu că între acestea două lumi există o influență și o atracție reciprocă. De aici apoi lumea incorporee (spirituală) poate influența asupra omului. De aici apoi se poate explica mai bine: „linșceă“ și „frică“ ce există în conștiința omului. Asia dară dacă în noi e deșteptată frică sau e via influența lucrurilor esterne, atunci acele lucruri lucră în noi și-și descoperă mereu existența prin impresiunea, ce o produc în sufletul nostru. Si născându-ni-se nouă din asta impresiune o conștiință, că adevărații: „afară de noi“ ar mai există o altă lume invisibilă*) — concludem că între noi și acea lume este unu comerț, căci altcum nu amu avea conștiința despre existența, de și obscură, a celei lumi, și nu ne-ar impresiona unu ce esterne și neimpresionându-ne, nu amu avea acel simț sau „presimț“ ce ne șoptește: „Intelegeti și luați aminte, că mai este cineva afară de voi!“ După cum dice și Aristotele: „*Nihil est in intellectu, nisi quod antea fuerit in sensu*“. Si apoi fiindu comerț între lumea vizibilă și invisibilă, urmând, că ambe acestea lumi influențându reciproc una asupra altei. Va se dice, precum influențându lumea spirituală asupra lumii corporale, întocmai poate influența și lumea fizică asupra lumii incorporeale.

*) Influența, impresiunea și presimțul după noi e cel mai solid argument pentru existența lui Dumnezeu și toate celelalte sunt debile în asemănare cu acest.

Si daca cetim istoria vrajilor, magiilor, oracelor etc. aflam ca omul a influentiat asupra spiritelor.

Bunul Dumnezeu, pentruca noi se putem cunoaste si lumea neveduta si ca se-lu cunoastem si pre elu, ni-a dat doi indreptatori: luminata credintei si a simtiementului. Aceea ce un simtiementu dictedia, credinta nu desaproba. Din fondulu sufletului omenescu se aude acelasi versu ca si din inaltimea cerului. Din ceriu se aude: „Nu face reu, caci vei fi pedepsitu si din sufletulu omenescu suna totu asia.“

Cum amu disu, impressiunea si influentia ce o exercita lumea incorporale asupra lumii corporale e veduta in deajunsu si fia-care omu o crede, scie si observa. Ba, acesta impresiune a devenitu atatu de viua, in catu omulu o simtia. Voltaire dicea mereu, ca elu are pre draculu in corp. Goethe dicea ca elu simtiesce in capu unu copilu. Luther a aruncatu cu calamariulu dupa dracu, de unde unu comicu germanu dice, ca dora de atunci e draculu — negru. Saulu era adesea tormentatu de spiritulu celu reu. Socrate dicea adeseori, ca geniulu seu nu-i da pace de locu. Odinora unu mare poetu a disu amicului seu, ce veni la densulu se-lu cercetedia: „Te rogu amice, lase-me, caci acum mi-a venitu mus'a (geniulu) in visita.“ Ba talmudistii au mersu asia departe cu privire la existinta spiritelor — rele — incatu afirma, ca de frica spiritelor nu e prea consultu a ambla prin locuri parasite, sau candu cresce ori descresce luna, ca noptea se nu saluti pre cineva, caci salutatul pote se fia spiritu reu; ca deminetia se-si spele fia-care manile, caci pre mani necurate se asiedia spritu necuratu.*)

Eruditulu barbatu Baltus arata cu documente certe atatu din auctori sacrii, catu si profani, ca pithonicii**) vorbescu dupa cum le demanda diabolulu si exercedia artea vrajirei si a magiei (*Baltus Suite de la response a l. histoire des oracles*). De aci apoi cei vechi precum si Romanii au crediutu in immortalitatea sufletului; si de aci apoi putem dice ca s'a nascutu doctrina creatianismului, traducianismului, preesistentianismului si a metempsicosii. Metempsicosia era crediuta de Egipteni, Greci si Romani. Romanii considerau sufletele celor morti „calatore“. Ele erau suflete bune sau rele, dupa cum omulu, care deja a moritu, a fostu bunu sau reu. Asia sufletele celor buni se numiau: „Lar Pater“, „Lares“, „Manes“. A celor rei „Larvae“. Socrate a numitu pre acestea spirite: „genii, demoni“. Adi sub cuventulu demonu de comunu se intielege unu spiritu reu.

Dar destulu cu existenta spiritelor. Amu amintit'om numai in trecatu — pana la o alta ocaziune. Scopulu nostru a fostu si este a ne ocupa de fenomenele produse.

*) Vedi Dr. Aug. Rohling, Jidovulu talmudistu tradusu si in romanesc de teologii romani din Pest'a.

**) Cuventulu *eggastri-myos* = *ventriloquos* e diversu de cuventulu „pitona“. Dar totusi dupa Suidas, care dise: *Eggastri-myos, on nym Pithonai calusi*, „potemu dite si noi, ca acestea doue cuvinte dupa sensulu logicu sunt sinonime.“

de celu ce e espusu magnetismului animalu. Se apucamu firulu vorbirii.

Amu ajunsu deja pana la necsulu ce existe intre lumea materiale si immateriale. Amu a ratatu fara de a afirma, ca in universu, ba chiaru si in lumea mica, in omu potu se fia nescari substantie nemateriale numite „spirite“. De aci apoi amu disu, ca acestea substantie immateriale influentia in omu si in sufletulu lui.

Dar aci se ne oprimu.

Elementele care compunu lumea neveduta, nu au comerci egale cu tote elementele lumii vedute. Ele sunt ca si magnetulu. Nu se atragu de tote elementele. Acumu se pote ca omulu devenitu sub influentia magnetismului animalu se fia in stare a atrage la sine pre vre-unu spiritu, se conversedia acestu spiritu prin patientulu magnetisatu cu lumea insufletita, cu omenii din statulu naturei. Asia putem dice ca magnetismulu animalu ar' consiste in poterea diabolica intrebuintiata de catre magnetisatoru prin actulu cu magnetismulu animalu. Si acesta o putem supune, de ore-ce credinta despre draci nu o a negatu nice marele filosofu si cugetatoriu Kant, care dise: „*Ich weiss nicht, wie ich in diese Welt gekommen, noch wie ich aus derselben hinausgehe. Darum unterstehe ich mich nicht, alle Wahrheit von den Geistererzahlungen zu leugnen*“*) — — —

Sau pote se respunda magnetisatul cu ajutoriulu vre-unui sufletu — dice Schopenhauer — basandu-se pre metempsicosia vechia, candu adeca sufletele dupa mortea calatoriau neincetatu. Ba cei vechi credu tare in metempsicosia, carea a datu apoi nascere necromantie. Se aducemu unu exemplu. Fiindu Antoniu Cesarele Romei morbosu reu si trupesce si sufletesce, evoca sufletulu tatalui seu Severu si pre alu lui Comodu, ca se capete usiurintia, dar unulu nu i-a respunsu, afara de sufletulu lui Comodu, dar nici Comodu nu-i spusese nimicu, care se-i folosésca, ci cu totul din contra, ilu sparia si mai tare dicendu-i:

„Vino mai aproape de justitia!“ (Diei te tragu in justitia pentru Severu). Apoi sufletulu lui Comodu in unu altu respunsu, inchiaie dicendu:

„Tu care ai in locuri ascunse o bola anevoia de vindecatu!“**). Dar exemple sunt cu miile. Asemenea se spune si de Num'a Pompiliu, ca a citatu chiar pre „Jupiteru“ in forma de demonu pre muntele Aventinu, intrebandu-lu multe lucruri, cum se ornedia Rom'a, cum se faca drumuri si cum se constituiesca cele tienetore de cultulu sacru etc. etc.

Fenomenele produse de magnetismulu animalu sunt unu misteriu, dar unu misteriu mai mare pentru cei ce nu credu in spirite. Ele voru fi neintielese de ratiunea omenesca si in viitoru — dice unu bunu filosofu.

Sariora, la 15. Septembrie 1883.

Sim. P. Simonu.

*) *Magnetismus als Urkraft*. Berlin, ed. 1872. p. 159. c. d. M.

**) Dione Cassiu tradusu in romanesc de A. Demetrescu.

Istori'a patriei in scólele romane.

Amu incercatu, dice autorulu cartei intitulate Germanii, amu incercatu a descoperi la Germani o simpatie óre-care pentru alte natiuni, dar n'amu isbutitu: Spiritulu nationalu de dincolo de Rin, nu trece fruntariile patriei.

In nici o tíera nu se cultiva cu mai multa ingrijire spiritulu patriotismului cá in Germani'a.

Acolo, ne spune parintele Didonu, educatiunea in spiritulu nationalu, insufletita numai de patriotismu, incepe din clasele primarie si trece de aci in gimnasiu si din gimnasiu la universitati, actiunea crescendu mereu si agiungendu in universitate isi desfasiura energi'a sa totala!

„Cu câtu studiamu mai multu Alma Mater, cu atátu ajungemu la convingerea, cá ea erá intre tóte institutiunile imperiului aceea, care contribuie cu o eficacitate fara rivalu a forma patri'a germana. Daca scól'a face pe soldatu, universitatea forméza siefi. Colo, se exercita bratiulu; aici capulu. Tinerulu in scóla, ia cunoscentia de rass'a sa, intra in comuniune cu poetii, intieptii si cugetatorii si tóte individualitatile puternice carisunt personificatiunea cea mai inalta a patriei. *Elu se nutresce cu istori'a strabuniloru sei si culege cu entusiasm de pre buzele invetiitoriloru sei profeti'a destinului gloriosu alu vasei sale si alu poporului sen.* Prin acésta vetiuesce, palpita, se maresce, seridica sufletulu Germaniei“.

.... Daca istori'a peste totu, dice d. Cogalniceanu profesorulu, la 1843, facendu importanti'a Istoriei in universitatea din Iasi, este asia de interesanta in rezultatele sale; cu câtu mai multu trebuie se ne fie istori'a patriei, a locului unde amu vediutu diu'a? Istori'a nationala ne arata intemplanile, faptele strabuniloru nostri, cari prin mostenire sunt si ale nóstre. *Inim'a mi se bate când audu rostindu numele lui Alecsandru celu bunu, alu lui Stefanu celu mare, alu lui Mihaiu Viteazulu.*

Da, domnii mei, nu me rusinezu a zice, cá acesti barbati pentru mine sunt mai multu de cât Alecsandru celu Mare, de câtu Anibalulu, decâtu Cesarulu; *acestia sunt eroii lumii, pe cându cei dintâi sunt eroii patriei mele.*“

Cine, cine mai aude, adi in scólele romane vorbindu-se cu asia caldura, cu atát'a interesu despre Istori'a patriei?

Noi, generatiunea care ne ridicamu, avemu in sufletulu nostru o durere mare, durere care vomu resbuna-o amaru: este durerea cá ne vedemu esiti de pe bancele scólei fara se fimu simtitu, se fimu auditu cá avemu o istoria si care e menirea ei!

Cu mân'a pe consciintia marturisimu si cu lacrimile in ochi trebuie se marturisimu lumii, cá noi, tiner'a generatiune, amu avutu nenorocirea se trecemu prin nesce scoli, in care dascalii lipséu! 'Mi aducu aminte

si fostii mei colegi o potu adeveri mai bine, póte, cá trecendu prin scóla amu facutu Istori'a patriei fara se audimu vre-o esplicatiune, fie chiar cátu de slaba, si asia este mai in tóte scólele de adi!

Ni se dicea de cátra profesorulu: Luati cartea nenorocitului Augustu Tr. Laurianu, si numerati filele, apoi numerati numerulu dileloru de lectiune la istoria si impartiti numerulu fileloru in numeru egalu pentru fie-care di de lectie!

Si ne mai miramu cá n'avemu simtire in noi si ne mai miramu cá generatiunea care se ridica pare a fi o figura palida, lipsita cu totul de viétia?!

Noue ni se parea atunci, cându eramu prin scóla, cá istori'a este lucrulu celu mai de prisosu si cá n'ai de câtu se cetesci pána se memorezi câte-va foi si istori'a fti este supusa! Asia ne obicnuie-se dascalulu. Nu sciamu cáta putere, cáta viétia, ce focu si cáta invetiatura póte trage unu omu pentru folosulu némului seu din priceperea istoriei nationale.

Acumu cându esiti in lume, ne-amu apucatu si noi cu dintii de cele ce potu face binele patriei vedemu, simtimu cá ne lipsesce ceva si cá atunci cându voimu se privimu inderet, ni se intuneca vederea si poticnimu!

Nimeni nu ne spusese cá: dupa privirea lumii, dupa minunile naturei, nimicu nu este mai interesantu, mai maretu, mai vrednicu de luare aminte decâtu istori'a.

Nimeni nu ne atrasese luarea aminte cá istori'a: este testamentulu lasatu de cátra strabuni la stranepotii lorulu, cá se le slujésca de talmacire timpului de fatia si de povetiuire timpului viitorulu!

Si profesorulu nostru de istoria n'a disu nici-odata vorbe cá acestea: „Pentru mine batali'a dela Resboieni are mai mare interesu de câtu lupt'a dela Termopile, si isbandile dela Rahova si Calugareni, imi paru mai stralucite de câtu cele dela Maratonu si Salamin'a“ *pentru-cá sunt cástigate de Romani.*“

N'amu auditu pe profesorulu nostru dicendu cá: Sucév'a si Tãrgovistea trebuescu se pretiúesca pentru Romani mai multu de câtu Spart'a si Aten'a:

Cá Baia, pentru straini este unu satu cá tóte satele: ér pentru Romani ea trebuesce se pretiúesca mai multu de câtu Corintulu, pentru-cá in Baia, Regele Ungariei Mateiu Corvinulu, vitezulu vitejiloru, craiulu crailoru, ranitu de sabi'a Moldoveniloru fu pusu pe fuga si uitá drumulu patriei nóstre.

Socoteli de astea nimeni nu ne facea! Se vede cá profesorii nostri de istoria nu voiáu se faca amestecãrea matematicii cu istori'a!

Dar uitasemu cá amu spusu mai susu, cá nici o esplicare nu ni se facea de cátra dascalii!

Ce o fi fostu caus'a?

O fi fostu de o natura filosofica, adeca ómeni cari nu se aprindu pentru tóte nimicurile, mai scii? póte c'o fi fostu si ast'a!...

Dar, ori-cine va fi fostu caus'a, sciu că efectulu este si se vede in neprocopséla nóstra!

Si, adi, când cetimu si noi câte o filă scrisa de câte unu bietu omu, caruia i-a batutu inim'a pentru faptele stramosiesci, simtimu ca ni se bate si noue inim'a si că ni se lumineadia mintea si de bucurie ne curgu lacramile siróie!

Si dicemu ce sublîma, ce trebuinciósa este istori'a.

Patriotismulu dicu unii: este mai multu de câtu o pasiune, mai multu de câtu o virtute, este sufletulu chiaru alu unui poporu!

Dar pe câtu de multu li se vorbia scolariloru, in timpii cei vechi, despre patriotismu, pe atátu de puçinu li se vorbesce celoru de adi de acestu patriotismu la istori'a Patriei.

Ne-amu civilisatu! Amu progresatu!

Ei! Alta data nu se facea de catre profesori politic'a si patriotismulu pentru Chiverniséla, ci pentru luminarea tinerimei; si foculu inimei loru nu erá versatu departe de caus'a patriei, ci numai si numai pentru binele ei!

De aceea le batea inim'a cându vorbén de istori'a patriei celoru din vechime si de aceea cei de adi n'au timpu se se ocupe cu parada de patriotismu!

Cei de demultu pecatueau, in istorie, prin escesu de patriotismu, cei de adi prin crima de indiferentismu: .

Cei dintàiu inse, au produsu cetatieni, cei din urma nu scimu ce!

Preferimu pe cei dintàiu si dandule locul de onóre in memori'a nóstra, ne mândrimu ca putemu se'i luamu de pilda.

Preferimu pe profesorii de istorie din trecutu, pentru-ca ei n'aveu de câtu o losinca: patri'a înainte de tóte! Bogati'a patriei o doriau mai multu de câtu imbogatirea loru. Patriotismulu loru nu serusinau a'lu manifesta si a'lu pune mai pre susu de discutune.

Inse, istori'a judeca pe toti càti o nesocotescu).*

(Din Revist'a Societatiei: „Sentinela Romanismului“).

Alecsandru I. Şontiu.

Cocosiulu selbaticu.

I.

In cele mai multe pàrti ale Europei, unde sunt munti si paduri intinse, prin urmare si in tierile locuite de romani se afla dóue specii de paseri, cari se tínu de un'a si aceea-si familia si cari, din caus'a carnei loru celei gustóse, sunt pretutindenea fórte adese-ori cautate de venatori.

*) Noi ne temeamu ca studiulu istoriei nationale in Romani'a va cadea acolo unde a arata acésta tinerime zelósa. Urmariamu nepasarea de istoria inca de pre la anii 1862—1866, pre cându publicau documente Papiu, Odobescu, Hasdeu si a. Ei, nu aveau publiçu pentru istoria. Este si acesta una fructu alu realismului modernu.

Red.

In liniile urmatóre noi vomu insira pe rendu tóte numirile poporane ale acestoru dóue specii de paseri, dupa cumu ni le-au spusu mai multi romani din Bucovina si in deosebi V. Flocea din Câmpulu-lungu, V. Deacu din Vatr'a-Dornei si dlu P. Ursulu din Căndreni, alaturandu-le totodata si o scurta descriere.

Vomu incepe asia dara mai ántàiu cu speci'a cea mai mare, care este podób'a muntiloru nostri. Aceasta e cea urmatóre:

Cocosiulu-selbaticu, Cocosiu-de-sihla *) Cocosiu-mare, Gotcanu-de-munte, Gotcanu de-sihla, Gotcanu-mare, fem. Gaina selbatica, Gaina-de-munte, Gotca-pestritia, lat. Tetrao urogallus L. germ. das Auerhuhn.

Penele de pe spate ale acestei specii de cocosiu sunt negrii presurate cu puncte si pete cenusii si ruginii; templele si barbi'a negrii; gátulu cenusu inchisu; ingenuchiturile cafenii si impestritiate cu puncte negre; códa négra cu puçine pete albe; peptulu verde stralucitoriu; ochii cafenii imprejurati cu o pata rosia; capulu si partea superióra a gátului sunt negrii si vergate cu galbiniu aprinsu si cafeniu-intunecat. Gain'a e rosietica; patata cu negru si multu mai mica cá cocosiulu, care are marea unui curcanu.

Cocosiulu acést'a petrece numai prin muntii cei mai inalti in apropierea isvóreloru si a rúriloru, unde se nutrescu cu diferite pomisióre, grautie, muguri si semintie de diferiti arbori, cu buruene si insecte. Diu'a siede dimpreuna cu gain'a si cu puii sei mai multu pe pamentu; éra nóptea se urca pe cei mai mari si mai inalti arbori. Mai târdiu inse, dupa ce cresc puii mari, atátu be-tràni cátu acesti'a nu petrecu mai multu pe josu, ci stau mai neintreruptu pe vírfurile arboriloru si atunci este fórte greu venatoriloru sè se apropie de densii si se-i impusce.

Primavér'a pe timpul inparecherii, carea urméza dela finea lui Martie si pâna la inceputulu lui Mai, aprinsu fiindu cocosiulu acést'a de dorulu ce-lu ametiesce, se urca pe vírfulu arboriloru si de acolo striga pe gaini. Elu face atunci atát'a sgomotu, încátu nu aude si nu vede nimic'a din cele ce se petrecu in jurulu lui. Gainele, audindu-i strigatulu, sosescu din tóte pàrtile, si cocosiulu umflându-si gusi'a si rotindu códa cá curcanulu, se cobóra la ele pe verdéti'a de sub arbori. In acestu timpu, stându cine-va la pânda, in reversatulu zoriloru póte se-lu impusce fórte usioru, càci elu e asia de aprinsu, încátu nici detunaturile de pusca nu-lu sparia.

II.

A dou'a specie de cocosiu selbaticu este cea urmatóre:

Cocosiu de padure, cocosiu selbaticu micu, cocosiu de câmpu, Gotcanu micu, Gotcanu de câmpu fem. Gotca de padure, Gotca

*) Acea parte de padure tinera si désa, in miidloculu carei'a numai fórte cu greu poti strabate, se numéscé de càtra romanii din Bucovina: selba pl. selbe si selbi; selhelba pl. selhelbi; silba, silha si sihla.

négra¹⁾ si Gaina de padure, lat. *Tetrao tetrix* L. germ. *das Birkhuhn*.

Cocosiulu de padure este ce-va mai micu ca cocosiulu domesticu. Penele lui sunt negre, vinete si cenusii, câte c'unu punctu albu la aripi si códa, care sta radicata in susu, luându form'a incovaiata a unei lire. Ochii lui cu sprincene stacosii sunt patrundietori ca ai vulturului; cioculu 'i este incovaiatu si picioarele incaltiate. Gain'a este mai mica de câtu cocosiulu; penele ei sémàna la colóre cu ale Potèrnichei, la arípi si códa sunt asemenea cu pete albe. Ea se óua siese pana la siepte óue, cari sunt albiciose si patate cu pete cafenii.

Cocosiulu acesta petrece mai multu numai prin paduri si prin locurile cele deschise ale muntiloru, adeca prin lucini, preluci²⁾ catiuni³⁾ si pe siestine⁴⁾ de unde se vede ca a capetatu la Romani si numirea de Cocosiu de padure sau Cocosiu de câmpu, se intielege ca de câmpu muntenescu.

Spunu romanii din Bucovin'a, ca primavér'a pe timpul inparecherii adeseori se stringu mai multi cocosi de acestia la unu locu, uneori si pana la cincidieci, si incepu a se muscá cu ciocurile si a se bate cu aripele unulu pre altulu, éra gainele stau i se uita cu desfatate la dènsii se véda care va esí invingatoriu si care va remànea invinsu. In timpul acesta se ducu vèntatorii, unde sciu ca se aduna, si acolo facu apoi colibe de cetina, din cari 'i inpusca cu cea mai mare inlesnire, càci ei fiindu fórte infocati in lupt'a loru, nu baga de sama, nu se sparie nici nu fugu din locu.

(Dupa „Ornitologi'a poporana romana“).

PARTEA OFICIALA.

Procesu verbalu

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedint'a ordinara dela 22 Martie st. n. 1884.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. baronu Ursu, E. Macelariu, I. Popescu, B. P. Harsianu, P. Cosm'a, C. Stezariu, V. Romanu, E. Brote.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

33. Oficiulu vice-comitale alu comitatului Albei-inferióre, prin adres'a sa de dtto 6 Fauru a. c. cere, din incidentulu convocarei adunarei generale a despartimentului VII (Alb'a-

¹⁾ B. Nanianu, op. cit. p. 101.

²⁾ „Preluca“ insémna o poenitia incungiurata din tóte partile de padure. Cuvèntulu acesta este fórte usitatu in Bucovin'a, mai alesu in partile dela munte, unde se afla si o multime de munti si déluri cu acésta numire.

³⁾ „Catiunu“ insémna un feliu de padure mica, dara tufósa. Mai insémna cuvèntulu acesta inca si unu locu fórte inaltu si priporosu, unde numai scatiarându te poti suf, almintrelea nu.

⁴⁾ „Siestina“ insemnédia: siesu de munte.

Iuli'a) deslusiri despre infiintiarea despartieminteloru si despre scopulu loru, precum si prezentarea statutelor. (Nr. 52/1884.)

Comitetulu decide a trimite mentionatului oficiu vice-comitalu câte 1 exemplariu din statutele Asociatiunei si din regulamentul specialu, in care prin §. 5 se norméza scopulu infiintiarei despartieminteloru, aretandu totodata, cà despartiemintele s'au infiintiatu prin conclusulu adusu in siedint'a publica a adunarei generale a Asociatiunei dela Siomcut'a de dtto 11 Augustu 1869 in presentia organului gubernialu, care cà totdeuna a functionatu cá comisariu, si cà de atunci incóci ele functionéza in diferite parti ale tierei, fàra nici o suferare din partea organeloru administrative si fàra cà se fie obvenitu vre-unu casu, in care adunarile loru sè se fi abatutu dela chiamarea loru normata in regulamentu.

34. Dlu P. Cosm'a, presenta in conformitate cu insarcinarea de sub Nr. 54 de dtto 15 Fauru a. c., parerea sa despre starea afacerii cu lasamentul lui I. Ţiŷie din Deesiu. Din actele relative resulta, cà s'au testatu de I. Ţiŷie prin testamentu in proprietatea Asociatiunei cas'a de sub Nr. cart. fund. Nr. 308 A + I ord. cu aceea, cà dreptulu de uzufructu se-lu aiba pàna va traí nevast'a sa, adaogându, cà daca va putea zidí pe acelu locu o casa solida si mai acomodata, acésta sè se folosésca pentru scól'a de fetitie de confessiunea gr. cat. si gr. orient., sau de quartiru pentru invetiátóre si preotu, care va instituí fetele în limb'a romanésca, remanendu dreptulu de proprietate pe lângã Asociatiunea numita. Prin o copie simpla aflatóre intre acte, si luata dupa unu protocolu compusu la 18 Aprilie 1875 in Deesiu cu ocaziunea depunerei testamentului la tribunalu, se afirma prin esmisiu judecatorescu, cà testatorele si-ar fi exprimat dorintia, cá executorulu testamentului se fie avocatulu Gavriilu Manu, si cà in casulu acél'a, cându Asociatiunea n'ar afla de posibila implinirea dorintiei lui cuprinsa in testamentulu scrisu, cà adeca cas'a sa sau valórea acelei'a se o întrebuintieze pentru sustinerea respective infiintiarea unei scóle romane de fetitie in Deesiu, pretiulu casei sè se capitaliseze pàna cându va ajunge la sum'a de 1000 fl. din care sè se formeze o fundatiune separata sub numele de „fundatiunea lui Ioanu Ţiŷie,“ ér din venitululu anualu alu acelei'a sè se ajutoredie tineri romani seraci, dara eminenti, dupa placulu Asociatiunei, inse *ceteris paribus* se aiba preferentia rudele lui si ale nevastei Anisi'a n. Papu.

Cas'a si curtea amintita, prin actulu de imposessionare s'a predatu Asociatiunei; avèndu inse veduv'a dreptulu de uzufructu, si acést'a fiindu rescumperatu mai in urma de dlu avocatulu Gavriilu Manu, care fu incredintiatu de comitetulu Asociatiunei cu reprezentarea intereselor acesteia, la informatiunile si sfatulu primitu dela densulu, comitetulu s'a invoitu cá susnumit'a realitate sè se vènda prin licitatie, astfelu cá jumetate din pretiulu vendiarei se o capete avocatulu pentru dreptulu seu de uzufructu, ér cealalta jumetate se între in fondulu Asociatiunei. La cererea dlui avocatulu plenipotentiatu, care devení insusi încátu-va angajatulu in cauza, s'a insarcinatu din partea comitetului prin adres'a de dtto 4 Ianuariu 1882 Nr. 5 dlu avocatulu A. Munteanu din Deesiu cu executarea vinderei.

Respunsulu dlui avocatulu A. Munteanu a urmatu abia in 28 Ianuarie 1884, aretandu, cà s'a aflatu unu cumperatoru din màna libera, care pentru casa si curte dimpreuna cu drep-

tulu de competență din pădurile comunale și dreptulu de crâșmaritu după $\frac{1}{3}$ anticua, ofera 710 fl., din care sum'a de 355 fl. ar veni pe partea Asociațiunei, avendu a se plăti în decursu de 2—3 ani și fiindu asigurati pupilaru.

Unu proiectu de contractu încheiatu cu acestu cumpătoru se presenta spre întarire, adaogându-se, că o încercare de dtto 30 Aprilie 1882, de a vinde realitatea amintita prin licitațiune publică, a avutu de resultatu, că ofertulu celu mai mare numai sum'a de 707 fl. v. a., precum se dovedesce prin protocolulu de licitație alaturatu la raportu. (Nr. ex. 33/1884).

Comitetulu, avendu în vedere mai marea siguranța ce-i oferă pentru partea cuvenita Asociațiunei, cumpătorulu și condițiile cuprinse în protocolulu de licitație de dtto 30 Aprilie 1882, nu pôte aprobă contractulu încheiatu cu cumpătorulu din mâna liberă, cu valóre dela 1 Maiu 1883, ci îndruma pe avocatulu seu plenipotentiatu D. A. Munteanu, a se conformă, în caus'a vëndiarei realității desamintite, protocolulu de licitație de dtto 30 Aprilie 1882 și pe bas'a condițiilor cuprinse întrensulu se încheie contractu cu cumpătorulu amintitu în acestu protocolu, avendu a se stabili și interesele cuvenite cu începere dela 1-a Maiu 1882.

Er ce privesce precisarea menirei fundatiei ce se va face din sum'a încassata pe sam'a Asociațiunei, dlu executoru legalu alu testamentulu G. Manu, se fie recercatu a presentă o copie legalisata de pe protocolulu luat cu ocaziunea depunerii testamentulu la tribunalulu din Deesiu în anul: 1875.

35. Comisiunea esmisa din ședinți'a comitetulu de dtto 10 Iulie Nr. 194/1883, cu scopu de a studiá afacerea înființării proiectate a societatii „Andreiane“ pe terenulu despartimentulu IV (Sas-Sebesiu) și statutele acestei societati presentate comitetulu pentru întarire — presenta raportulu seu. Din acest'a resulta, că societatea a cărei înființare se intenționeza după proiectulu de statute, ar fi o societate independentă, care cu Asociațiunea transilvană și comitetulu acesteia, ar sta numai în o legatură nominală și puțină definită; fără a se putea aduce în conformitate cu prescrierile regulamentulu pentru despartieminte și cu statutele Asociațiunei. (Nr. ex. 85/1883).

Comitetulu, avendu în vedere, că „societatea Andreiana“, ce are a se înființá pe teritoriulu despartimentulu IV (Sas-Sebesiu) alu Asociațiunei transilvane, după proiectulu de statute și după natur'a lucrulu, este o societate de sine statătoare, care între marginile statuteloru Asociațiunei nu se pôte pune sub control'a și conducerea despartimentulu Asociațiunei transilvane, nu se simte îndreptatitu nici de a revedea statutele „societatii Andreane“, nici de ale presentă locurilor mai înalte spre aprobare. Dacă inse se mai sustne ide'a pentru înființarea acelei societati, fundatorii ei voru avea sè se acomodeze legiloru și dispozițiiloru guberniale, ce privescu reuniunile și se-si procure însusi întarirea statuteloru.

De ore-ce inse sum'a de 235 fl. încassata pentru societatea amintita și de presentu aflatóre în depositu la institutul „Albin'a“ este încassata prin adunarea generală a despartimentulu IV alu Asociațiunei transilvane dela membrii sei, ea se considera de averea acestei Asociațiuni, și comitetulu despartimentulu e provocatu prin acest'a a o transpune comitetulu Asociațiunei.

36. Oficiulu reg. ung. pentru demesurarea competențeloru erariale presenta:

a) O provocare de platire a sumei de 200 fl., după legatulu de 2000 fl. făcutu Asociațiunei de repausatulu S. Balomiri din Sas-Sebesiu.

b) O provocare de platire a sumei de 20 fl. după legatulu de 200 fl. făcutu Asociațiunei de repausatulu P. Hódrea din Resinari.

c) O provocare de platire a sumei de 576 fl. ca taxa de transcriere a casei cumperate.

Comitetulu, avendu în vedere, că legatulu făcutu Asociațiunei de repausatulu S. Balomiri, are se între în posesiunea acesteia numai după mórtea sotiei numitului testatoru, mai departe avendu în vedere, că atâtu acestu legatu, câtu și celu făcutu de P. Hódrea are se fie folositu pentru scopuri umanitare și literare, și în fine avendu în vedere, că cu alta ocaziune s'a cerutu a se plăti după averea imobilă a Asociațiunei și ecuivalentulu, prin ce se însărcineza Asociațiunea preste mesură, — decide a face recursu la directiunea financiară, pentru a se scuti Asociațiunea de platirea amintiteloru taxe. Cu afacerea recursulu se însărcineza membrulu B. P. Harsianu.

37. Ioanu Borcea, fauru în Saliste, recomandă pentru vre-unu ajutoriu pe invetiacei Ioanu Curteanu și Dumitru Carlovetiu. (Nr. ex. 61/1884).

— Nefiindu ajutóre disponibile pentru invetiacei de meserie, cererea nu se pôte luá în considerare.

38. I. Oncescu, cassariu alu despartimentulu IV (Sebesiu) arata, că s'a insinuat că membru nou Ioanu Alamooreanu de Alamoaru, parochu gr. or. în Alamoaru, depunendu tacs'a de membru și pentru diploma, precum și că a depus tacs'a pentru diploma George Popu, comerciantu în Mercurea, membru ordinariu vechiu. (Nr. ex. 60/1884).

Spre știința, avendu a se face dispoziție pentru trimiterea „Transilvaniei“ membrulu I. Alamooreanu, ér diplom'a pentru densulu se va trimite după adunarea generală viitoare, care are se primésca pre membrii, cari se voru insinua că atari, în decursulu anulu.

39. Dlu Atanasiu Cototiu, protopopu și presidentu alu senatulu școlasticu gr. cat. din Siomcut'a, multiamescă în numele senatulu pentru ajutoriulu de 100 fl. votatu școlii confesionale din Siomcut'a. (Nr. ex. 57/1884).

— Spre știința.

40. Dlu Alimpiu Barboloviciu vicariu for. gr. cat. alu Silvaniei, că presidentu alu senatulu școlasticu gr. cat. din Simleu, se roga în numele senatulu pentru acordarea și pe anul 1884 a ajutoriulu de 100 fl. pentru școl'a confesională gr. cat. din Simleu. (Nr. 74/1884).

— Cererea fiindu întemeiată, se votéza pentru școl'a română gr. cat. din Simleu unu ajutoriu de 100 fl. pre anul 1884, din sum'a ce-a remasu disponibilă din pozițiunea preliminară în budgetu pentru ajutorarea școléloru.

41. Dlu Mateiu Nicol'a presenta în conformitate cu cererea comitetulu de dtto 15 Fauru a. c. Nr. 54/1884 unu

proiectu de contractu cu erariulu pentru esarendarea morii ce apartine lasamentului lui A. Iancu. (Nr. ex. 67/1884).

— Proiectulu de contractu se preda dlui B. P. Harsianu cá cunoscatoriu alu relatiunilor urbariale din tñutul muntiloru apuseni pentru studiare si dare de parere.

42. Dlu advocatu Dr. Absolonu Todea din Cãmpeni, cere informatiune, daca pentru anulu curentu, pãna la hotãrrea definitiva in caus'a remasului lui Avramu Iancu, se dau in arenda pamenturile aratãre, ce apartinu acelu lasamentu si care au fostu pãna acum folosite de parochulu Ioanu Iancu. (Nr. ex. 68/1884).

— Comitetul, avẽdu in vedere, cá in anulu curentu, caus'a cu lasamentulu lui Avramu Iancu, nu se va terminã asia, cá sã se pãta punã la cale vinderea remasului inca in decursulu verei, este invoitu a se esarendã pamenturile aratãre si celelalte cu conditiile din trecutu, sau si mai avantajosu, inse cu rezervarea dreptului de a nu fi prin acẽst'a impededatu la esecutarea eventuala a conclusului adunarei generale din Deesiu din anulu 1882 in privint'a vinderei remasului. Dlu Dr. Absolonu Todea e insarcinatu a face pasii necesari pentru incheierea contractului de esarendare.

43. Dlu Alimpiu Barboloviciu vicariu si directoru alu despartimentului XI (Simleu) reclama trimiterea fãiei „Transilvani'a“ pentru membrii vechi Andreiu Cosm'a proprietariu in Supurulu de susu si dõmn'a Mari'a Cosm'a totu de acolo. (Nr. ex. 66/1884).

— Sã se avizeze administratiunea fãiei „Transilvani'a“ a trimite 1 esemplariu membriloru amintiti.

44. Ioanu Guguianu, studentu la academi'a de silviculturã ip Schemnitz in anulu I. si stipendistu alu Asociatiunei, presenta cuitanti'a pentru ratele III si IV ale stipendiului de 300 fl. votatu pentru anulu scolasticu 1883/4 si alatura si indicele, din cari se vede, cá la esamenulu sap colloquiulu semestralu din matematica a raportatu calculu de neindustulitoru, fiindu relegatu la repetirea esamenului din matematica in lun'a lui Octombre anulu scolasticu 1884/5.

Secretariulu, din motivulu, cá stipendiile votate s'au conferitu in conditiunea de a se dovedã progresu bunu in studii, ceea ce stipendistulu I. Guguianu nu a implinitu, propune sistarea platirei rateloru ulterioãre din stipendiu. (Nr. ex. 76/1884).

Cu 5 voturi contr'a a 4 voturi.

— Comitetul decide a se eliberã stipendistului I. Guguianu si ratele ulterioãre ale stipendiului.

45. Membrulu B. P. Harsianu insinua in contr'a decisului de sub Nr. precedentu, votu separatu.

— Spre sciintia.

Sibiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
vice-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu m. p.,
secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede domniloru: Macelariu, Popescu, Cosm'a.

E. Macelariu m. p.

I. Popescu m. p.

P. Cosm'a m. p.

Invitare de prenumeratiune.

In controvers'a despre genes'a si originea poporului romanu, despre continuitatea lui pre teritoriulu Daciei traiane, cátu si despre latinitatea limbii romane, carea mai multu de unu seclu ocupa lumea scientifica streina si romana — opiniunea scriitoriloru romani s'a luat tare puçinu in considerare; caus'a se pãte usioru esplicã prin aceea, cá scriitorii straini, cu prea rari esceptiuni nu ne cunosc limb'a, si literatur'a nõstra, privita la acẽsta controversa; de aci devine, cá in acestu procesu scientificu, unde se disputa despre atributele cele mai sãnte si mai pretioãse unui poporu, despre titlurile de dreptu de origine si descendintia — mãndri'a si glori'a fie-carui poporu, — se judeca si se decide de noi fara noi, pe bas'a unor supositiuni false si fictive, produse de contrarii nostri dreptu materialu istoricu pentru sustinerea asertiuniloru loru arbitrare, siguri a nu intimpinã din partea nõstra nici o respingere in opiniunea publica neromana.

Sulzer, Engel, Roesler, Hunfalvy, Iirecek, Schafarik, Pic. s. a. s'au nisuitu din resputeri a mistificã acẽsta controversa in espresulu scopu, de a revindecã dreptulu de mostenire pre pamentulu Daciei in favõrea connationaliloru loru slavi, maghiari si germano-sasi.

Imprejurarea semnificativa si caracteristica, cá mai tãte scrierile susu-citatoru invetiati au aparutu numai in limb'a germana, ne indrumãza a presupune cu dreptu cuventu, cá tãnt'a acestoru scrieri e indreptata esclusivu intr'acolo, a sãduce si a falsificã opiniunea poporului germanu in favorulu respectiveloru popõra si firesce, in contr'a nõstra.

Importanti'a reprezentarii si apararii intereseloru nõstre in limb'a germana este dara evidenta si nedubitabila; noi trebue se pasimu pe acelasi terenu, pe carele se lupta contrarii nostri, si se-i combatemu in aceea si limba.

Au aparutu in decursulu anului 1883 unu studiu istoricu-criticu si etimologicu sub titlulu: „Romanii in literatur'a streina“, de eruditulu si binemeritatu nostru compatriotu domnulu V. Maniu, membru academie romane si secretariu alu sectiunei istorice; acestu opu tratãza intre altele despre:

Memoriulu asupr'a societatii archeologice din Banatu si asupr'a scrieriloru istorice din 1880—1881;

Anonimulu Notariu alu Regelui Bela, de Rethy, istori'a cuvinteloru: biserica si mãntuire, din limb'a romana; materialu lexicu romanescu in vocabularulu magiaru.

Ce erau Comanii, Pisenii, Bisenii, Ausonii, din Olteni'a, Timisian'a, Transilvani'a, Bucovin'a, Basarabi'a? din Comani'a Panonica si Comani'a Moldovei? Opiniunile lui Schafarik, Gebhardy, Pray, N. Choniates, A. Compnena, Roeszler, Réthy. — Craiulu Ion. Datinile si credintiele Comane;

Latinitatea limbii romane de parintele Goldis, insoãite de recensãunea critica;

Istori'a popõreloru din Europa resaritena, de L. Diefenbach, cu glosse;

Originile Romaniloru (*Abstammung der Rumänen*) de Pic, insoãtitu de unu tratatu istoricu-criticu si etnologicu, asupra

punctelor: vechimea și originea Românilor din peninsula Hemiului; continuitatea neîntreruptă, individualitatea națională a poporului românesc în Dacia Traiană, domniile romane în ambele Dacii, Expansiunea Românilor; vechimea bisericești românești în Dacia Traiană etc.

Precum se poate ușor înțelege din acestu sumar, dl. Maniu le răspunde cu o rară elocvență și cu argumente neresturnabile la toți acei învețiați streini, demascându-le tînta și scopurile lor egoistice în scrierile lor, constatîndu falsificarea și rătăcirile lor și clarificîndu faptele și adevărul istoric; acestu studiu este însă scris în limbă română, deși elu e îndreptat în primă linie la adresa adversarilor noștri, dintre cari, cum disei mai sus, prea puțini voru posedea atîta cunoștința a limbii noastre, spre a putea înțelege pre deplin cuprinsulu acestui studiu.

Cugetîndu așa-dar, ca acestu studiu, tradusu în limbă germană s'ar înalța la adevărata valoare, m'amu însărcinat cu autorizarea dlui Maniu, a efectulă această traducere.

Durere înse, cercările mele pentru publicarea acestei traduceri în organele periodice germane pentru științele istorice au rămas zadarnice și astufelu nu-mi rămîne, decît a me însărcina acuma și cu tipărirea și edarea acestui studiu în formă a unei broșuri, recurgîndu la spriginulu publicului român pentru acoperirea șeselor de tipărire etc. prin prenumeratiunea anticipativă la acestu op, carele va apărea în limbă germană sub titlulu:

Zur Geschichtsforschung über die Rumänen.

Historisch-kritische und ethimologische Studien von V. Maniu.

cuprîndu camu la 10 côle, formatu octavu. Prețulu unui exemplariu broșurat 1 fl. 50 cr., s'au lei 3.50.

Nevoindu a profita din edarea acestui op, observu numai pentru orientarea onor. prenumeranti, că din escedintulu, carele ar rezulta din vânzierea opului, se va tipări unu numeru equivalentu de exemplare spre distribuire gratuită pe la Academia, Universitatii și alte institute și societăți științifice, pe la diare și alte organe periodice, cît și pe la barbati de știința și litere în Austro-Ungaria, Germania etc.

Apelîndu așa dar în interesulu cauzelor noastre celor mai sante, atîtu de hulite și trase împinse de adversarii noștri — la ajutoriulu inteliginței și p. t. publicu român, vinu prin această a'i recerca se binevoiescă a spriginu întreprinderea noastră prin prenumeratiuni anticipative cît de numeroșe.

Prenumeratiunile sunt a se trimite la adresa: *P. Broșteanu, Resicza* (Banatu), celu mutu până la finea lui Martie st. v. a. c. *)

Prețulu de prenumeratiune se va solvi la primirea opului.

Resitiamont., Februarie 1884.

Cu distinsa stima
P. Broșteanu.

Bibliografia.

— Siese-dieci și patru cuvinte sau predice ale celui dintru sînti parintelui nostru Ioanu Chrysostomulu, estrase din operele acestui mare parinte și dascalu al bisericești creștine ortodoxe, de Dr. Carl Joseph Hefele, profesor de teologie la Tübingen. Traduse românește și ordonate după duminecele și serbatoriile anuale ale bisericești ortodoxe de Episcopulu de Romanu Melchisedec. Contine 560 pagine. București 1883, Tipografia cărților bisericești, strada Principatelor-Unite.

— Institutii filosofice, prelucrate de Dr. Vasiliu Lucaciu, profesor de relig. gr. cath. și de limbă și literatură română în gimn. sup. cath. în Satu-mare. Cartea II metafisica. Contine 793 pagine. Prețulu 2 fl. 80 cr. Satu-mare 1882. Tipografia Libera.

— Renduella vecerniei de Sămbata s'ar puse pe cele 8 glasuri întrebunțiate în biserică ortodoxă română, prelucrate și scrise pe notațiunea liniară de Gavriilu Musicescu, profesor de armonie la Conservatoriu, șiefu corului metropolitanu din Iasi. Gheorghie J. Dima, profesor de muzică la liceulu naționalu, primu cantoru la biserică Sf. Spiridonu din Iasi. Grigorie J. Gheorghiu, profesor de muzică biser. la seminariulu Socolă, cantoru la sf. metropolie din Iasi. Tipărită cu cheltuella preasăntiei sale D. D. Melchisedec, episcopu de Romanu etc. etc. Proprietatea autorilor — Tote drepturile rezervate. Se afla de vânziare în Iasi la autori. Contine 96 pagine. Prețulu 4 lei.

— Istoria bisericești românești unite cu Romă dela începutulu creștinismului până în zilele noastre de Dr. Alesandru V. Gramă, profesor. Contine 222 pagine. Prețulu 1 fl. 50 cr. Blasiu 1884. Cu tipariulu seminariulu arhidieceșanu.

— Indreptariu practiculu pentru pastorii sufletesci, compusu de Titu Budu, parochu, protopopu și asesoru consistorialu. Contine 702 pagine. Prețulu 2 fl. 50 cr. Gherla 1883. Cu literele tipografiei dieșesane. O carte foarte necesaria pentru parochi în funcțiunile lor multiple afara de biserică.

— Anuarulu biuroului geologicu anulu 1882—3 Nr. 1. București 1884. Contine 114 pagine. Din stabilimentulu graficu: Socecu & Teclu, strada Berzi 96.

— Rumänische Militär-Sprache. Ein Handbuch für Officiere im Verkehre mit Untergebenen und für Kadettenschulen, von Basilius Sangeorzanu, k. k. Lieutenant in der Reserve im 43. Linien-Infant.-Regimente. Wien 1883. Druck und Verlag von L. W. Seidel & Sohn. Contine 200 pagine. Prețulu 80 cr.

— A neologismusok kérdése a Román nyelvben, írta Dr. Sterka Siulutiu Aurél. Budapest 1883. Köcsi

*) Nu este prea tardiu nici acuma. Trebuie se ne apărăm cauzele noastre cu totă energia în limbile Europei. Red.

Sándor utóda könyvnyomdájából. Muzeum-körut 10 sz. Contine 37 pagine.

— Rolulu Monumentelor in istori'a unui Poporu. Monumentulu Plevnei, Memoriu cetitu in siedinti'a Ateneului dela 3/15 Noemvre 1883 de C. Esarcu. Bucuresci 1883. Tipografi'a „Romanulu“ Carolu Göbl strad'a Doamnei 14. Contine 16 pagine.

— Recursulu P. S. S. Archiereului Calistratu Orlénu Barladeanu inaintea inaltei curti de casatiune si de justitie. Requisitoriulu in virtutea caruia d. Procuroru generalu George Filitti, a decinatu competinti'a inaltei curti de a judecă acestu recursu, decisiunea inaltei curti, prin care se admite declinatoriulu de copetintia ridicatu de d. Procuroru Generalu. Bucuresci 1884. Tipografi'a curtii regale, proprii F. Göbl fii pasagiulu romanu 12. Contine 27 pagine.

— Istori'a literaturii romane, in usulu tinerimei studiöse de Ioanu Lazariciu profesoru. Contine 174 pagine. Pretiulu 1 fl. v. a. Sibiu 1884 Tipariulu si editur'a lui W. Krafft.

— Economi'a nationala, schitie asupra starii economice a Romaniei in secolulu alu 18-lea. Memoriu cetitu in siedinti'a Academiei romane dela 6 Noembre 1881 de P. S. Aurelianu, membru alu Academiei romane. Contine 159 pagine. Pretiulu 2 lei si 50 bani. Bucuresci 1882. Tipografi'a Academiei romane (Laboratorii romani), strad'a Academiei, 26.

— Higien'a poporală cu privire la „Sateanulu romanu“, invetiaturi practice pentru preoti, invetiatori, seminare, scóle normale, licee si pentru toti aceia cari tinu la sanatatea poporului dela tíera, cu figuri in textu de Dr. G. Vui'a, medicu la baile din Mehadi'a si profesoru de Higiena la institutul teologicu-pedagogicu din Arad. Contine 118 pagine. Pretiulu 1 fl. = 2 lei 50 bani. Aradu 1884. Tipografi'a romana diecesana.

— („Scól'a Practica.“) Magazinul de lectiuni si materii pentru instructiunea primara, de Vasile Petri, si-a incheiatu, cu numerulu pro Martisoru a. c., tomulu II. si deschide prenumeratiune la tomulu III. (Aprile 1884 — Martisoru 1885) tomu carele, pâna se va infintiá in Naseudu tipografi'a proiectata, va aparé si elu, ca si tomurile precedente, in 12 numere mensuale, de câte doue cóle fia-care, si va costá pe anulu intregu: pentru Austr'o-Ungari'a 3 fl., pentru Romani'a 10 lei noi, respunsi inainte. Pe creditu fói'a nu se da nimenui, fiindu că abonamentele neachitate mai facu inca si astadi: dela tomulu I. 66 fl. 75 cr., dela tomulu II. 215 fl. 05 cr., dela „Scól'a Romana“ 408 fl. 05 cr.

„Scól'a Practica“ este unic'a fóia la noi Romanii, care cultiva prax'a scolara pe o scara atátu de intinsa.

Avenu in vedere dictulu lui Diesterweg, ca „puterea invetiatoriului este metodulu lui“, „Scól'a Practica“ si-a propusa din capulu locului, a tiné pre invetiatorii nostrii necurmatu in curentulu metodiceii rationale de astadi, si a-i smulge din catusiele unoru deprinderi inechite, bune de a timpí, dara nu de a luminá spiritulu prunciloru. In scopulu acest'a fói'a aduce lectiuni si materii practice, compuse astufeliu, cá invetiatorii se le póta aplicá numai decátu in scóla; lectiunile si materiile sunt alese din tóte obiectele de invetiamentu, de unu timpu incóce chiar si din Religiune, obiectu de cea mai mare importantia pentru scopurile scólei, dar care la noi este neglijiatu afara din cale. Din consideratiunile acestea recomandamu „Scól'a Practica“ tuturoru catechetiloru si invetiatoriloru nostri. Abonamentele a se adresá la redactiune in Naseudu. Nassod, Transilvani'a).

— Elemente de geologie pentru cursulu superioru alu liceelor si pentru bacalaureatu, alcatuítu dupa multi autori de Ioanu Nadejde. Contine 160 pagine. Pretiulu 3 franci. Iasi 1883. Tipo-litografi'a Buciumului romanu.

— Istori'a diecesei romane gr.-cath. a Oradei mari de Dr. Ioanu Ardeleanu, profesoru de phil. clas. la gimn. sup. gr. cath. de Beiusiu. Partea I, scurta privire asupra faselor credintiei crestine la romani, dela crestinarea loru pâna la inceputulu seclului XVIII. Contine 176 pagine. Pretiulu 80 cr.

— Cântulu lebedei (poesii), de C. D. Aricescu. Bucuresci 1884. Tipografi'a Academiei romane (Laboratorii romani), strad'a Academiei, 26.

— Memorialu compusu si publicatu din insarcinarea conferentiei generale a Representanților alegatoriloru romani, adunati la Sibiu in dilele din 12, 13 si 14 Maiu st. n. 1881, prin comitetulu seu esmisu cu acea ocaziune. Editiunea a dóu'a inavutita cu actele conferentiei; o scurta excursiune critica si cu o serie de discurse politice tinute in conferentia. Sibiu 1883, Tipariulu lui W. Krafft. Contine 240 pagine. Totu acestu Memorialu tradusu dupa textulu din editiunea I. in limbile germana si magiara impreuna cu mic'a colectiune de acte publice vechi si noue, de legi si alte documente adause la elu, éra in limb'a francesa fara acte, se afla de vëndiare atátu in Sibiu la librari'a W. Krafft, câtu si pe la alte librarii anuntiate prin diarie. În tóte 3 traductiuni exemplariulu costa totu numai 1 fl. v. a. comptantu sau 2 franci 20 centesime.

— Economi'a campului de Georgiu Popu de Basesci. Disertatiune premiata cu 6 galbeni. Proprietatea despartimentului XI. alu „Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu. Contine 24 pagine. Pretiulu unui exemplariu 10 cr. Sibiu. Tipariulu tipografiei archidiecesane. 1884.